

Suomen Lääkäriliiton ohje jäsenilleen

SYNTYMÄTTÖMÄN OIKEUDET

Aiemmat ohjeet vahvistettu 11.6.1996. Muutokset hyväksytty Lääkäriliiton hallituksessa 19.11.2008.

Vastasyntynyt lapsi katsotaan raskauden kestosta riippumatta ihmiseksi ja häneen ulottuu sekä lainsäädännön että eettisten normien määrittämä suoja. Syntymättömän asema ja oikeudet ovat kuitenkin epäselvempiä, eikä ongelmaan, milloin sikiöstä tulee ihminen ole yksiselitteistä ratkaisua. Lääkärillä on erityinen velvollisuus edistää syntymättömän oikeuksia ja mahdollisuuksia tasapainoiseen kehittymiseen, koska lääkäriellä on tärkeä rooli ja vaikutusmahdollisuuksia sikiönkehityksen eri vaiheissa, perhesuunnittelusta synnytykseen.

Sikiö on äitinsä sisällä, mutta ei äidin ruumiinosa. Tämä voi luoda ristiriitoja sikiön ja sen äidin etujen ja oikeuksien välille. Lääkäriin tehtävänä on pyrkiä tasapainottamaan molempien osapuolten edut ja oikeudet, ihmisarvoa ja elämää kunnioittaen. Ongelmattomia ratkaisuja ei aina ole löydettävissä, koska jommankumman osapuolen etujen korostaminen voi viedä mahdottomuuksiin.

Yhteiskunnalliset oikeudet

Viime vuosisatoina on laadittu monia kansallisia yksilön oikeuksia takaavia lakeja ja julistuksia. Kansallisista oikeuksien tunnustamisista on edetty yleismaailmallisiin julistuksiin; YK:n ihmisoikeuksien julistus on vuodelta 1948. YK:n lapsen oikeuksien julistuksessa (1959) todetaan: "Lapsen ja hänen äitinsä on ... saatava erityistä hoitoa ja huolenpitoa siihen luettuna asianmukainen hoito ennen ja jälkeen synnytyksen".

Oikeudet, joita koko yhteiskunta on sitoutunut puolustamaan kaikkien jäsentensä osalta kertyvät vähitellen yksilön varttuessa. Täydet yhteiskunnalliset oikeudet yhteiskunnan jäsen saa tavallisesti tullessaan täysi-ikäiseksi.

Oikeus elämään

Tärkein oikeuksista on oikeus elämään ja se on myös äitinsä kohtuun kiinnittyneen alkion perusoikeus. Mikäli tähän oikeuteen kajotaan, yhteiskunnan on säädettävä siitä lailla.

Lääkäri suhtautuu kunnioittavasti kaikkeen elämään, myös ihmisalkioon. Eri yhteiskunnissa on lainsäädännöllä tai muutoin pyritty säätelemään, missä vaiheessa yhteiskunta ryhtyy pitämään alkion ja sikiön oikeutta elämään yhdenvertaisena vastasyntyneen vastaavan oikeuden kanssa. Lääketieteelliseltä kannalta tämä aika koittaa viimeistään silloin, kun sikiö pystyisi jatkamaan elämäänsä kohdun ulkopuolellakin.

Oikeus syntyä toivottuna

Jokaisella lapsella on oikeus syntyä sosiaalisesti turvalliseen ympäristöön.

Ei-toivottujen raskauksien välttämiseksi on nuoria riittävän varhain opastettava vastuulliseen asenteeseen perheen perustamisessa ja lasten hankkimisessa. Heille on opetettava lisääntymiseen liittyvät tosiasiat ja annettava opastusta perhesuunnittelusta ja ehkäisyvälineiden käytöstä. Perheneuvontaa tulisi olla kaikkien ulottuvilla.

On suotavaa, että sikiön terveydentilaan liittyvää oleellista tietoa on sitä haluavien vanhempien saatavilla. Syntymättömän perimää ja sairautta koskevan tiedon välittämiseen on aina liityttävä asiantuntevaa neuvontaa.

Oikeus terveeseen kehittymiseen

Raskaana olevaa ei saa altistaa sellaisille työ tai ympäristöolosuhteille, jotka voisivat aiheuttaa vaaraa syntymättömän normaalille kehitymiselle. Äidille on tarjottava terveysneuvontaa, jotta hän osaisi toimia syntymättömän parhaaksi ja välttää tätä uhkaavat vaarat.

Raskauden aikana naiselle on taattava mahdollisuus säännöllisiin tarkastuksiin sairauksien ja muiden riskitekijöiden havaitsemiseksi ja ehkäisemiseksi.

Äitiä ja sikiötä uhkaavat sairaudet on hoidettava asianmukaisesti. Syntymättömän hyväksi tarkoitettuja tutkimuksia ja hoitoja on oltava helposti saatavilla.

Oikeus turvalliseen syntymiseen

Raskauden säännöllisellä seurannalla on pyrittävä ennakoimaan ja ehkäisemään synnytyksen turvallisuutta uhkaavat tekijät. On suotavaa antaa vanhemmille synnytykseen ja syntyvän lapsen hoitoon opastavaa valmennusta.

Synnytysaikaa, -paikkaa ja -tapaa valittaessa on ensisijaisena pidettävä synnyttäjän ja syntyvän lapsen turvallisuutta. Synnyttäjän käyttöön on varattava hygieeninen ja hyvin varustettu synnytyspaikka ja taattava synnytystä avustamaan pätevä henkilökunta

Lääkäri syntymättömän suojelijana

Lääkärin tulee pyrkiä kaikin tavoin vaikuttamaan siihen, että tässä ohjeessa esitetyt syntymättömän oikeudet toteutuvat parhaalla mahdollisella tavalla.